

رېتم و گورانكارى

تونى بار
تا: كامهران حاجى نيلياس

خوى هه يه له سهر هم بنچينه يه جووله ي نه م كه سه ديار ده كه وي كه تايا خيرا يه يان له سه رخويه ، بويه كاتيك ده ورتيك ده درى به تو ده بى ده و ره كه له تو وه نريك بيت يان ده بيت رېتمى خوت بگوريت ، ده بى ناميره جهسته بيه كان سه ربه ست بن و له ناماده باشيدا بيت بو نه و داواكار بيه انه ي كه له ده و ره كه دا هه يه به سه ركه و تو وي جيبه جيتى بكه يت ، چونكه نه گهر نه كتهر نه يتوانى رېتمى خوى بگوريت به هو ي نه و كار بيه ريبانه ي كه هه يه بو نه و ه ي له ده و ره كه نريك بيت وه ، له و كاته دا بيه نه هه ست ده كات نه و هه سته ي هه يه تى هه ستيكى راسته قينه ي ده و ره كه نييه ، به لكو هه ستيكى خودى خويه تى بو نمونه نه گهر هاتو تو و ره بو و يت خيرا تر ده جو و ليت يان به پيچه وانه وه له سهر هم بنچينه يه كاتى ده و ره ده بينيت ده بى ناماده بيت بو هه موو كار بيه ريبه ك به رېتميك كه له گهل كار بيه ريبى لوتيكى بگوريت ، بويه نه و نه كتهرانه ي كه تازه ده ست به كارى نواندن ده كهن هم توانا يه يان نييه ، زور جار ده بينين له و په رى تو و ره بو و نديا يه له دمه نه كه يدا كه چى رېتمى خوى نه گوربوه يان ده بينين ده مو دو وه كه ي زور باشه ، به لام جهسته ي مردو وه و زور خراپه ، هو يه كه ي ده گهر يته وه بو نه و ه ي كه نه كتهر به راستگويى له گهل ده و ره كه ي نه ژيا وه يان ناميره كانى سه ربه ستي توه او ي و نه گرتوه . زور جار به پتي ژيانى كردارى روظانته رېتمى خوت ده گورى . گورينى خيرا يى جو و له په يوه سته به و ه ي كه هه ستي يى ده كه ين هه ر له بارودوخى يان له هه ر شتى تر ،

يهك شت هه يه كه بيه نه ناتوانى ره تى بكاته وه و وه ريشى نه گريت ، نه و يش بر بتييه له رېتم و گورانكارى رېتم ، هه ر له سه رته ي بو و مان له ژيان ليدانى دل و گورانى ليدانى به گو يره ي نه و كار بيه ريبه ي له هه ست و سوزماندا هه يه رېتمه كان ديارده كرين ، له سهر هم بنچينه يه رېتم روونترين ديارده ي سه ره كييه كه له ژير كو نترولى خو ماندا بيت و ناسانتريشه بو جيا كردنه وه و درك پيكر دنى و هه روه ها به هيزترين شتيشه له كار بيه ريدا ، ليدانى دل زياد ده بيت له و كاتى تو و ره ده بيت و خاو ده بيت ؛ له كاتيكدا كه خه مبار ده بين . يان نه گهر هاتو تو ئيستا ژماره يه كى يانه سيبت هه بيت و ئيستا ش تير و يشك ده كريت و خه لاته كه ي سه د هه زار دولا ره له م كاته دا ليدانى دل خيرا تر ده بيت ، نه م گورانكار بيه له رېتمى ليدانى دل به هو ي نه و هه سته يه كه كار بيه ره و گرنگه جا نه گهر هاتو بيه ربه كينه وه ده بينين هه تا نه و شتانه ي كه ژيانيان نييه جو ره رېتميكيان هه يه تا چ رېتميكى خاوى هه يه ، ناميرى نو سين رېتميكى خيرا يى هه يه و كورسيه كى فراوان كه له سه رى داده نيشن رېتميكى خاوو له سه ر خوى هه يه ، هه روه ها ده بينين سوز چندين رېتمى جيا وازى هه يه ، تو و ره بو و ن ترس گوزار شت له رېتمى خيرا ده كات ، به لام خه م گوزار شت له رېتمى له سه رخو ده كات هه روه ها و ه رزه كانى سال هه ر يه كه و جو ره رېتميكى خوى هه يه ، ها وين رېتميكى له سه ر خويه ، زستان رېتميكى خيرا تره ، به هار رېتميكى مامنا و ندييه ، هه ربه ك له ئيمه جو ره رېتميكى بنچينه يى

دهرگای مالئوه دهبيت، لهم كاته‌دا بؤماوه‌ی سی چركه له جل شوړین دوه‌ستیت پاشان به‌رده‌وام دهبيت، بینهران ده‌زانن كه تۆ گویت له دهرگا بووه و له‌لاشت زۆر گرنګ بوو، به‌لام ئه‌گه‌ر له جل شوړین نه‌وه‌ستبای بینهران وایان ده‌زانی كه تۆ گویت له‌ده‌نگی لی‌دانی دهرگا نه‌بووه كاره‌كشت لا گرینگ نه‌بووه.

سه‌رنج له‌و گۆرانكاربیانه بده كه بؤ بینهران روون ده‌بیت‌وه به‌هوی گۆرینی ریتم و گۆرینی دهنګ، له‌هم‌مان كاتیشدا گۆرینی تهرکیزی بینراو، له‌هم‌مان كات ئه‌مانه هم‌مو هوکارن بؤ روون‌کردنه‌وه‌ی کیشسه‌كه، بؤیه له‌سه‌ر ئه‌كته‌ری لی‌هاتوو كاتی دهره‌كه‌ی خوی ده‌بینی ناگاداری هم‌مو وردیبه‌ك بی له‌وه‌ستان، جووله، هیما، گوزارشتی ده‌موچاو، ئه‌كته‌ری چالاک ده‌زانی کام دیالوژ یان کام کردار گرنګه و ریک ده‌توانی تهرکیزی بینهران بؤ خوی رابکیشتی له‌به‌كاره‌یتانی هم‌مو توانستی خوی، به‌شپوه‌یه‌ك هم‌مو جووله و دیالوژی ئاسایی بیت و تهرکیزی بینهران بؤ خوی رابکیشتی، گرنګ ئه‌وه‌یه دهره‌یتنه‌ری فیلم هست به‌و شتانه بکا، چونکه گرنګترین گرتی فیلم بریتیه له‌گرتی ودرگو کاردانه‌وه‌كه‌ی نه‌وه‌كو گرتی دیالوژ، جا ئه‌گه‌ر هاتو دهره‌یتنه‌ر گرتی نزیکي بری له‌کاتی سوورانه‌وه، دهره‌یتنه‌ر ده‌گاته ساتیکی کاربگه‌رترو درامیتر، به‌لام ئه‌كته‌ر ئه‌وه‌ی گرنګه بی‌زانیت یه‌کیك له‌و هوکارانه‌ی كه ده‌توانیت ساته گرنګه كه روون بکاته‌وه‌و به‌ بینه‌ری بگه‌یه‌نی، ئه‌مه ئه‌رکیکی سه‌ره‌کیی ئه‌كته‌ره كه (روون‌کردنه‌وه) به‌شپوه‌یه‌ك هم‌مو هست و هزره‌کانی بگه‌یه‌نیتنه بینهران، لی‌رده‌دا به‌کاره‌یتانی وشه‌ی (روونی) به‌ مانا گشتیه‌یه‌كه‌یه‌وه نه‌وه‌كو تهنیا به‌مانا دهرپینه‌كه، هیما، به‌رزونمیی مرؤف، وه‌ستان، گۆرینی ریتم ههر هم‌موویان هست و هزره‌کان روون ده‌كه‌نه‌وه، له‌سه‌ر ئه‌م بنچینه‌یه كاتی ئه‌م وشه‌یه به‌کاردینین بؤ ئاماره پیکردنی ههر شتیك كه تۆ ده‌یکه‌یت، ده‌بی روون و ئاشکرا بی بؤ بینهران.

ه‌ندی جار له یه‌كچوون هه‌یه له‌نیوان ریتمی هستی كه‌س له‌گه‌ل ریتمی جووله‌کانی ئه‌مه‌ش بؤ ئه‌وه ده‌گه‌ریتنه‌وه كه جوړه مملانییه‌ك هه‌یه، بؤ نمونه له‌وانه‌یه كه‌سه‌كه نه‌یوستیت تووره‌بوونی ئاشکرا بیت، بؤیه هه‌ول ده‌دات خوی له‌ خیرایی جووله‌کانی دهریاز بکات، ئه‌م جوړه مملانییه‌ گرتی له‌ گۆرانکاری جه‌سته‌یی به‌دیار ده‌كه‌وی به‌تایبه‌تی له‌ به‌رامبه‌ر چاوی بینه‌ر، جا ئه‌گه‌ر هاتو ئه‌وه له‌ دهره‌كه‌ داواکرا بوو، ده‌بی ئه‌م جوړه مملانییه‌ به‌روونی دیار بکه‌ین، له‌ ریگه‌ی ه‌ندی گۆرانکاری جه‌سته‌یی یان له‌ ریگه‌ی ریتمه‌وه یان له‌ ریگه‌ی ههردووکیانه‌وه، ئه‌و گرتیه‌ش له‌ گرتی پیاله‌ی قاوه یان جگه‌ره به‌ دیار ده‌كه‌ویت، ده‌بی شتیکی وا روویدات كه بینه‌ر هست بکات كه تۆ تووره‌یت، له‌وانه‌یه ریتمه‌كه نه‌گۆریت به‌ پیتی ئه‌م کاربگه‌ریبانه، به‌لام مملانییه‌كه زۆر به‌ روونی دیار ده‌بیت،

یه‌کیك له‌و هوکارانه‌ی كه ده‌بیتنه به‌رجه‌سته‌کردنی ههر شتیك، گۆرینی ریتمه، به‌لام به‌شپوه‌یه‌کی به‌هیتزرو کاربگه‌رترو، ئه‌گه‌ر به‌شپوه‌یه‌کی ئاسایی به‌ریگادا پرویت پاشان هیچ ناکه‌یت تهنیا خیراکردنی هه‌نگاوه‌کانی رویشتن نه‌بیت، ئه‌وه‌ی چاودیره واده‌زانی تۆ کساریگه‌ر بوویت به‌شتیك، واته شتیك روویداو به‌هوی گوزارشتی ته‌واوی جه‌سته، ئه‌گه‌ر هاتو رویشتنه‌كه‌ت زۆر خیرابوو یان دوو هه‌نگاو له‌سه‌رخو بوو له‌ دوایدا ده‌گه‌ریتنه‌وه سه‌رخیرایی پیشوو، بؤیه بینه‌ر ده‌گاته ئه‌و ئه‌نجامه‌كه‌وا هوی ئه‌م گۆرانکاریه‌ ده‌بیت شتیك هه‌بیت ئه‌ویش له‌ پیتی گۆرانکاری ریتمه‌وه، بؤ نمونه (ماوه‌ی بی‌ده‌نگی گۆرانکاریه‌ له‌ریتم)، ههر بؤیه زۆر زحمته‌ته باوه‌ر به‌ ئه‌كته‌ریکی لاو بکه‌ین به‌ گرنګی و تایبه‌تمه‌ندی ریتم، كه‌وه‌كو ئامیتریکي زۆر گرنګه بؤ نواندن، بؤیه پیوسته چاودیری خه‌لكی ئاسایی بکه‌ین كه‌ چون ریتمی خو‌بان به‌دیار ده‌كه‌ویت. ههر له‌سه‌ر ئه‌م بنچینه‌یه كه‌سیتیه‌کانی ده‌خوتیه‌ته‌وه زۆر جار ههر له‌ ریگای گۆرانی ریتم چند شتیك له‌و كه‌سه‌ی كه‌ چاودیریت کردوه ده‌زانیت، به‌بی ئه‌وه‌ی كه‌سه كه‌ بناسیت یان زۆر جار دوو‌كه‌س له‌سه‌ر میتری نانخواردن دانیشتون قسه‌ ده‌كهن به‌بی ئه‌وه‌ی تۆ گویت لی‌یان بیت ده‌زانیت باسی چی ده‌كهن، ئه‌مه‌ش له‌ ریگای گۆرینی ههریه‌ك له‌ كه‌سیتیه‌کان، یه‌کیك له‌و هوکارانه‌ی كه‌ سه‌داسه‌د ده‌توانی وا له‌ بینه‌ر بکات كه‌ تۆ کاربگه‌ر بوویت به‌ یه‌کیك له‌و کاربگه‌ریبانه ئه‌وه‌یه كه‌ له‌ ههر جووله‌یه‌كه‌ت به‌وستیت، بؤ نمونه (با وا دابنیت تۆ له‌ مالئوه خه‌ریکی جل شوړینی و می‌رده‌كه‌شت سی کاتژمیر له‌کاتی گه‌رانه‌وه‌ی بؤ مالئوه‌ دو‌اوه‌تووه، له‌و کاته‌ی كه‌ تۆ خه‌ریکی جل شوړینی گویت له‌

په پرتووکخانه دهچیت پوښته ی نامه کانی دهپشکنیت).
مندالنه کان له کویتن؟

نافره ته که

تومی له کوپونه ووهه، میردس له خویندنی باله یه.

پیاوکه

هردووکیان ههست به خوشی ژبان دهکهن وانیهه؟

(پاشان له ناکاو دوهستیت لهسه ریه کیک له کورسیه کان
داده نیشیت)

تاوه کوئیستا زور به جوانی دهجوولیتته وه، ریتمه که بیان
به رزه له گهل خیراییه که بیان هاوسه ننگه (ئیستا له کاتی
قسه کردنیدا تووشی شوک ده بی، دهگوریت بیگومان
ریتمه که ش دهگوریت به هه مان شیوه نافره ته که ش دهگوریت)

نافره ته که

چی بووه؟ (نافره ته که ههول ددات به چند هه نگاوتیک
بچیتته لای، دوولیشه بوئوه کیسه که بزانیته)

له و کاته ریتمه که بیان خاوده بیته وه چاوه پئی وه لام دکات،
چونکه ههست دهکا گرفتیک هه یه، ههست دکات خورپه ی
دلی خیراتر ده بی له و کاته ههست به مملانی ده کریت له نیوان
ریتمی ناوه کی و ریتمی دهره کی و ههست به گرژی جهسته ی
خوی دکات.

پیاوکه

هیچ ...

نافره ته که

توخوا جیم چی له ناو نامه که دایه؟

پیاوکه

هیچ شتیک نه بووه ..

نافره ته که

(تووشی نارحه ته ده بی)

تو هه موو کاتیک به م شیوه یه هه لسوکه وت ده که بیت با بزائم
ته نیا بو جاریکیش بو شیواوی ده پیم بلتی؟

(له بهر نه وه ی نافره ته که زور شیواوه، بویه ناتوانی
کوئترولی ههستی خوی بکات)

پیاوکه

(نه میش به هه مان شیوه شیواوه)

کاره که پیوه ندیی به تووه نییه ..

نافره ته که

نا ده بی بزائم نه نامه یه چی تیدا یه؟

پیاوکه

هیچ شتیک تیدا نییه

نافره ته که

هر شتیک کار له تو بکات پیوه ندیی به منیشه وه هه یه،

چونکه هاوسه ری تووم

(پیاوکه بو ماوه یه کی زور سهیری دکات پاشان سه ری نزم
دکاته وه)

لیره دا پیاوکه گه بیسته قوناغیک که هه واله که ی پی بلتیت
سه ری دوه سوپینیت و خوی خه مبار ده کا قسه کانیشی خاوو
له سه ر خون ..

پیاوکه

که سیک له به ندیخانه یه (نافره ته که له گهل نه هه واله
تووشی شوکی ده بیت)

بیگومان ئیستا ریتمه که خاوه بیت به هوی نه هه واله ..

نافره ته که

له به ندیخانه؟ کییه؟

(پیاوکه تووشی دله پراوکی بو) جیم؟ کییه؟

پیاوکه

خیزانی یه که مم

نافره ته که

چی؟

پیاوکه

خیزانی یه که مم

نافره ته که

کامه؟ خیزانی یه که مت؟

پیاوکه

له کاتی خوی پیم نه گوتی وامده زانی پیوست نه بووه. ترسام
کاتی بوویته هاوسه رم پیت بلیم کاتیک گونجاو نه بووه بووه ی
پیتی بلیم.

نافره ته که

پیش من ژنت هیناوه و پیشته نه گوتم؟

پیاوکه

داوای لیبور دنت لیده که م (نافره ته که تووره ده بیت و
هه لده ستیت پیاسه دکات و دهسته کانی باددات)

له و کاته ی تووره بیسه ریتمه که ی دووباره به رزده بیته وه،
چونکه ده زانی چی رووددات به هه مان شیوه ریتمی نه ویش
به رزده بیته وه خورپه ی دلی به رزده بیته وه، به لام وا دیاره
له سه ر خودی خوی زاله هه رچه نده ریتمه که ی خیرایه، به لام
ههول ددات کوئترولی خوی بکات له ناوه وه ی تووشی گرژی
بووه، بینه رانیش له ریگای جووله کانیان یان له شیواوی
قسه کانیان یان له ریگه ی ههردوکیانه وه ههستی پی دهکهن.

نافره ته که

لیبور دنت؟

پیم دهلی پیش توژنم هینابوو داوای لیبور دنیشم لی
ده که ی ت

پیاوه‌که

ده‌توانم چی بلّیم ئەمە پانزە سالی بەسەر تیپه‌پرپوه

ئافره‌ته‌که

مافی خۆم بوو بزنام

پیاوه‌که

به‌لّی له‌گه‌مه‌ژه‌یی خۆم بوو ده‌بوایه هەر له‌سه‌ره‌تا پێم

راگه‌یاندا بایت

ئافره‌ته‌که

سویاس... هه‌رچا که دانی پێدا ده‌نیت (ماوه‌یه‌ک ده‌وه‌ستیت
بۆ ئەوه‌ی هیتور ببیته‌وه پیاوه‌که‌ش چاوه‌روانی ده‌کات پاش
چهند ساتیک ئافره‌ته‌که هه‌ناسه‌یه‌کی قسول و هه‌رده‌گریت
به‌هیتواشی قسه ده‌کا) له‌وانه‌یه ئافره‌ته‌که به‌هیتواشی قسه
ده‌کا، به‌لام لێدانی دلّی خێرایه له‌نیوان ملامانی ریتمی
ناوه‌کی و ریتمی ده‌ره‌کی ده‌بیت ئەمه‌ش به‌هۆی جوولّه‌ی
ده‌ست و هیتما یه‌کانی به‌دیار ده‌بیت.

ئافره‌ته‌که

بۆچی له‌ به‌ندیخانه‌یه؟

پیاوه‌که

به‌هۆی دزینی چه‌که‌وه ده‌لێن شاهیدی شی له‌سه‌ر هه‌یه

ئافره‌ته‌که

باشه بۆچی بۆ تو ده‌نووسیت

پیاوه‌که

چونکه که‌سی نییه

ئافره‌ته‌که

ئاوا باشه چیبی له‌تۆ ده‌ویت

پیاوه‌که

(بۆ ماوه‌یه‌ک ده‌وه‌ستیت)

پێویستی به‌ که‌سێک هه‌یه ببیته (که‌فیلی)

ئافره‌ته‌که

پاره‌که چهنده

پیاوه‌که

25000 دۆلاره

ئافره‌ته‌که

(ناتوانی کۆنتروڵی خۆی بکات، خیراتر ده‌جوولیته‌وه؛ به
ده‌وری خۆی ده‌سووریته‌وه، لێدانی دلّی زیاد ده‌کات)

نا

پیاوه‌که

لێم ببوره ده‌بێ یارمه‌تی بده‌م

ئافره‌ته‌که

نا

پیاوه‌که

(کۆنتروڵی خۆی له‌دست ده‌دات)

ده‌بێ یارمه‌تی بده‌م

(له‌به‌ر ئەوه‌ی ناتوانی کۆنتروڵی خۆی بکات ریتمه‌که‌ی

خیرا ده‌بیت له‌گه‌ل ریتمی ناوه‌وه ده‌روات به‌بێ ئەوه‌ی ریکی

بخات و جوولّه‌ی خیراتر ده‌بیت)

پیاوه‌که

گویم لێ بگره له‌کاتی خۆتندم له‌ مافدا یارمه‌تی داوم

هه‌موو شتیکی بۆ کردووم ئیستاش ئەو پێویستی به‌من هه‌یه

ده‌بێ یارمه‌تی بده‌م (به‌م پازیبوونه ئافره‌ته‌که هه‌ست به

هیتمی ده‌کات، بۆیه وا باشه خۆی بداته ده‌ست واقیع له

هه‌ردوو حاله‌تدا ریتمی خاوه‌ له‌سه‌رخۆ ده‌بیت پیاوه‌که‌ش

به‌هۆی ئەم ئەنجامه ریتمی خاوه ده‌بیت)

ئافره‌ته‌که

ته‌نیا یه‌ک پرسیار

پیاوه‌که

به‌لّی؟

ئافره‌ته‌که

ئایا یه‌کترتان ده‌بینی؟

پیاوه‌که

له‌و رۆژه‌ی به‌جیبی هیتستووم نه‌مبینه‌وه (ئافره‌ته‌که سه‌ر نزم

ده‌کاته‌وه، بۆ لای ده‌چیت و به‌کتر له‌باوه‌ش ده‌گرن)

هه‌ردووکیان تا راده‌یه‌ک هیتمن و ریتمه‌که‌یان له‌سه‌رخۆیه.

له‌م دیمه‌نه‌دا هیتزی جوولّه له‌ هه‌موو شتی زیاتر بوو ئەگه‌ر

تیبینی بکه‌ین چهن‌دین گۆرانکاری له‌ ریتمه‌کان کرا،

هۆیه‌که‌شی سۆز بوو که هه‌ردووکیان هه‌ستیان پێ ده‌کرد هه‌ر

چهند ریتمی یه‌کیک ده‌گۆرا ئەو پیتیشیان ده‌گۆرا، ئەمه‌ش بۆ

کاردانه‌وه‌ی که‌سی دووه‌م ده‌گه‌رتته‌وه هه‌روه‌کو له‌ پیتشتر

باسمان کرد که هه‌ریه‌ک له‌ شیاوه‌کانی گواستنه‌وه‌ی

بیرۆکه‌کان یان سۆز بۆ چاودێر ئەم حاله‌ته له‌لایهن هه‌ریه‌ک له

ئه‌کته‌رو بینه‌ر کاریگه‌ر بووه به‌و گۆرانکارییه جۆراوجۆره که

له‌ دیمه‌نه‌که‌دا رووی دا.

تیبینی خه‌لکی ده‌وروبه‌ری خۆت بکه ده‌توانی بگه‌یته

ئەوه‌ی که هه‌ست به‌چی ده‌که‌یت به‌هۆی ریتمی و

جوولانه‌کانیانه‌وه، له‌و کاته‌دا ده‌رک به‌خیرایی ده‌که‌ی که چهند

په‌یوه‌سته به‌سۆز و ریتمی جه‌سته‌یی... ❖

ژێده‌ر

.....

التمثيل للسينما والتلفزيون، تونی بار، ترجمه: أحمد

الحزري.